

חיוב אחריות בנדרי הקדש

חולין קלט. איתמר מנה זה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו רבי יוחנן אמר חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזבר וריש לקיש אמר כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה וכו', והתניא וכו' אמר לך ריש לקיש הני מילי קדשי מזבח דמחוסר הקרבה אבל קדשי בדק הבית דלאו מחוסר הקרבה אף על גב דאמר עלי לא מחייב, והתנן וכו' ה"מ היכא דמת השור ונפל הבית חייב לשלם דליתנהו אבל היכא דאיתנהו כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה.

והנה למסקנת הגמ' לא פטר רי"ל אלא בנגנב המנה או אבד דקאי בי גזא דרחמנא אבל לא במת דאינו בי גזא דרחמנא, ומוכח דהא דאיתיה בי גזא דרחמנא לא מהני שיחשב שכבר נתקיים הנדר מיד בשעה שהפריש משום שבא לרשות הקדש שהרי בי גזא דרחמנא איתיה, דא"כ אין חילוק בין אבד למת שהרי מיד כשהפרישו קודם שמת כבר היה בי גזא דרחמנא ונפטר מחובתו, ובע"כ דאין הנדר מתקיים על ידי שנמצא המנה בי גזא דרחמנא ולעולם הוא מחויב ועומד להמציא את המנה ליד הגזבר, וכל כמה שלא הביאו לא קיים נדרו וקאי עליה בבל יחל ובבל תאחר, ורק היכא דאבד אינו חייב באחריותו להביא מנה אחר ליד ההקדש משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה, באופן דאין כאן אלא פטור מחיוב האחריות להעמיד מנה אחר לבדה"ב במקום אותו שאבד, אבל לעולם הנדר עצמו לא נתקיים עד שיבוא המנה ליד הגזבר בפועל ולא סגי במה שהוא בי גזא דרחמנא.

אמנם בהו"א סברו בגמ' דלרי"ל ליכא חיוב אחריות בנדר לבדה"ב והפריש בהמה לנדרו ונאנסה ואפילו מתה וכבר אינה בי גזא דרחמנא, והיה מקום לומר דבאמת למאי דס"ד דאפי' במת פטר רי"ל אזי מיד כשהפריש נתקיים הנדר ע"י דאיתיה בי גזא דרחמנא וכבר נכנס לרשות גבוה ואינו חייב להביאו ליד הגזבר, ורק אחר שהוכיחו בגמ' דאף לרי"ל איכא חיוב אחריות בנדרי בדה"ב מסקינן דאף לרי"ל אין הנדר מתקיים עד שיביא ליד הגזבר ועל כן חייב באחריותו אם מת, ולא פטר רק באבד דאכתי קאי בי גזא דרחמנא.

אלא דלא יתכן לומר דלס"ד ליכא חיוב להביא ליד הגזבר בנדרי בדה"ב, דהרי סוגיא ערוכה ברי"ה ו. דילפינן מקראי דאיכא בל תאחר אף בנדרי בדה"ב היכא דאמר הרי עלי ואפריש ולא אקריב, ולא אמרינן דאחר שהפריש כל היכא דאיכא בי גזא דרחמנא איתיה ושוב אין עליו חובה להביאו ליד הגזבר.

ומוכח דאף בהו"א לא סברו בגמ' דליכא שום חובה להביא ליד הגזבר כיון שהפרישו וכבר איתיה בי גזא דרחמנא, אלא ודאי דגם להו"א לא נתקיים הנדר עד שיביאו ליד הגזבר, ואם אינו מביאו אלא מעכבו ברשותו קעבר בבל יחל ובבל תאחר, ורק דהיכא דאבד או מת בזה פטרו רי"ל מחובת האחריות שאינו חייב להביא אחר תחתיו כיון דכבר היה בי גזא דרחמנא בשעה שאבד או מת, ולמסקנת הגמ' אינו כן אלא באבד דאכתי הוא מצוי באיזה מקום וקאי בי גזא דרחמנא אבל לא במת דכבר ליתיה בי גזא דרחמנא.

והנה לעיל כב: בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני היונה והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה מהו ספיקא הוי ונפיק או דילמא בריה הוי ולא נפיק וכו'. והקשו התוס' (ד"ה והביא) מה נפק"מ בהך ספק והרי ממה נפשך אחד מהם פסול ואינו יכול להקריב אף אחד מהם, ותירצו בתירוץ אחד דכיון שהביאן הבעלים ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהן ראוי להקריב, ואין עליו חובה להביא אחרים אף שהכהן אינו מקריב אותם, והיינו דלקיום הנדר של הרי עלי לא בעינן שיקריב בפועל את הקרבן אלא סגי במה שמביאן לעזרה להקריבם, והגרע"א ז"ל בגהש"ס ציין שכן משמעות דברי רש"י (קלט. ד"ה דמיחסר) דסגי בהבאה לעזרה לקיום הנדר אף דאכתי לא הוקרב הקרבן.

ובמל"מ (פ"ד ממעה"ק הלי"ה וצוין בגהש"ס) תמה תמיהה עצומה על דברי התוס' איך יתכן לומר דכל שהביאן לעזרה כבר קיים נדרו ושוב אינו חייב באחריותו, והרי משנה שלמה שנינו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, והיינו שעל הבעלים להביא קרבן אחר לשם נדרו, והרי דאף היכא שהביא את הקרבן לעזרה ואף הקריבוהו בכשרות לא נפטר מנדרו היכא דהקריבוהו שלא לשמו, וכ"ש שאם הקריבוהו בפסלות או שלא הקריבוהו כלל דלא יצא ידי נדרו בהבאתו ליד הכהן ויביא קרבן אחר.

ונראה לישב קושיית המל"מ לפי מה שמבואר בסוגיין דלרי"ל בכל נדר בדה"ב אם אבד אינו חייב באחריותו, ואף שודאי לא סגי בהא דאיתיה בי גזא דרחמנא לעיקר קיום הנדר, ולא נתקיים הנדר כל שלא הביאו ליד הגזבר וכמשנ"ת, ומכל מקום אם אבד אינו חייב באחריותו כיון שאין עליו להביא מנה אחר לבדה"ב כל כמה שהמנה הראשון אכתי איתיה בי גזא דרחמנא, ומעתה הוא הדין והוא הטעם גם למש"כ התוס' דכשהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו, ולא עלה על דעת התוס' שקיום הנדר נגמר בהבאת הקרבן לעזרה או ליד הכהן, וודאי שאם אמר הרי עלי קרבן לא נפטר מהנדר עד שיקריבנו בפועל, ואם הביאו לעזרה ומתעצל בהקרבנו הרי קאי בכל יחל ובבל תאחר, ומה שכתבו התוס' דכיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו כוונתם רק דמשעה שהביאן ליד הכהן שוב אינו חייב באחריותו, ואף שאי אפשר להכהן להקריב אינו חייב להביא תחתם קן אחר, ודמי ממש למה שאמר רי"ל כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה דמשו"ה אינו חייב להביא אחר אף שאכתי לא נתקיים הנדר, וכמ"כ בקדשי מזבח כשהביאן לעזרה הרי הם בי גזא דמזבח ואי אפשר לחייבו באחריות להביא קרבן אחר אף שאי אפשר לכהן להקריב את הקן.

ולפי"ז מיושב מה שהקשה המל"מ מהא דקרבן שקרב בפסול או שלא לשמו על הבעלים להביא אחר אף שכבר הביאוהו ליד הכהן, דלא אמרו התוס' שנפטר בהבאה ליד הכהן רק כל כמה שהקרבן קיים בעזרה וראוי מצד עצמו להקרב ורק שאין הכהן יכול להקריבו משום הספק, וזה דמי לאבד במקדיש מנה לבדה"ב דס"ל לרי"ל דקאי המנה בי גזא דרחמנא ואינו חייב באחריותו וכמ"כ כאן קאי הקרבן בי גזא דמזבח, אבל היכא שכבר מת הקרבן שוב לא קאי בי גזא דמזבח וכמסקנת הגמ' דמודה רי"ל במת שחייב באחריותו, וממילא דכל היכא שקרב שלא כמצוותו מודו התוס' שחייב באחריות להביא קרבן אחר, ונתישבה תמיהת המל"מ. [ולפי"ז כל הנפק"מ במה שנפטר כשהביא תחילת הציהוב ליד כהן היינו רק דאי אפשר לכפותו להביא קן אחר כל זמן שהקן קיים ביד הכהן ואף אינו עובר בב"ת באותו זמן אף שעדין לא נתקיים הנדר, אבל לעולם כשימות הקן או יאבד מהעזרה יחזור עליו החיוב להקריב קן אחר לנדרו].

אלא דבאמת עיקר הדבר צ"ב איך מתחלק הך דינא שלא נתקיים הנדר ומכל מקום נפטר מאחריותו אם אבד, והרי בפשוטו חיוב האחריות אינו חיוב נוסף על גוף הנדר אלא הוא גופא החובה לקיים את הנדר, דכשאמר הרי עלי נתחייב להמציא את המנה ליד הגזבר ואינו נפטר במה שהפריש כיון שאכתי לא נתקיים הנדר וממילא דאם אבד עליו להביא מנה אחר, והא בהא תליא דכל שלא נתקיים הנדר הרי הוא חייב באחריותו, וא"כ קשה איך מהני הא דאיתיה בי גזא דרחמנא לפוטרו מאחריות כל כמה שלא נתקיים בזה עיקר הנדר, וכן קשה גם בדברי התוס' דף כב. למשנ"ת שלא נתקיים הנדר כל שלא הוקרב הקרבן ואפי"ה אינו מחויב בהבאת קרבן אחר, וצ"ב.

ב

והנה תנן במגילה ח. אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותו ונדבות אינו חייב באחריותו, והנה חיוב נדר דהרי עלי יסודו חלות חובת קרבן על הגברא, וכמ"כ חיוב נדבה עיקרו הוא מה שהגברא מחויב בהקרבת הבהמה, דכשאומר הרי זו עולה נעשה חלות נדר וחייב על הגברא להביא בהמה זו למזבח, וכאילו אמר הרי עלי להביאה עולה, ולא הוי רק התפסת קדושה וקריאת שם קרבן על הבהמה, דא"כ אמאי קעבר בכל יחל ובבל תאחר כשאינו מקריבה, [וכ"ה בתמורה יג: עולת נדבה נמי כיון דקבלה עליה עבדה תמורה, היינו דעולת נדבה חשיבא קרבן חובה עיי"ש], וזו כוונת המשנה דנדר ונדבה חיובם שוה דבתררויהו איכא חלות חיוב על הנודר להקריב את הקרבן אלא דבנדר נוסף ג"כ חובת אחריות אם יאבד הקרבן שהפריש לנדרו שעליו להביא בהמה אחרת לחובתו.

והנה בפשטות חיוב אחריות דנדר אינו חיוב מחודש נוסף על עצם הנדר, אלא שכל שלא הקריב לא נפטר מנדרו ואם הפריש ואבד יפריש בהמה אחרת, באופן שעיקר החילוק בין נדר לנדבה הוא שבנדר חייב את עצמו בהבאת קרבן בסתם ואינו נפטר עד שיקריב, ואף אם הפריש בהמה לנדרו ומתה הרי אכתי לא נתקיים הנדר וממילא דעליו להביא אחרת לחובתו, משא"כ בנדבה אינו מחייב את עצמו בהבאת קרבן בסתם אלא מתחייב בהבאת בהמה מסוימת לקרבן ומשו"ה אם מתה הבהמה או שאבדה אין עליו חובה להקריב בהמה אחרת, ולהבנה זו נמצא שאם יאמר הרי עלי להביא בהמה זו לקרבן הו"ל נדבה ואינו חייב באחריותה אף שאמר הרי עלי שהרי לא נתחייב רק בהקרבת בהמה זו ולא באחרת.

אמנם באמת נראה דאינו כן, וראשית יש להוכיח מדברי הגמ' מגילה שם שבקשו מקור להך דינא דחיוב אחריות בנדרים ואיתא שם דילפינן ליה מקרא ד', ונרצה לו לכפר עליו" רבי שמעון אומר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו מאי משמע אמר רבי יצחק בר אבדימי כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפיה דמי, ופרש"י דמהך קרא ילפינן חיוב אחריות בקרבנות דאינו נפטר עד שיביא את הקרבן ויתכפר בו, וגם ילפינן מיעוטא דרק בקרבן שעליו דינא הכי והיינו רק בקרבן שנתחייב בו בתורת "עליו" היינו שאמר הרי עלי והיינו נדר.

ונמצא דבלא קרא לא היינו יודעים להך דינא דאיכא חיוב אחריות בנדרים, ולכאוי צ"ב כיון שנדר הרי עלי וחייב את עצמו בקרבן סתמא איך ס"ד שיפטר אם הפריש קרבן ואבד, ואמאי בעינן לילפותא מסוימת דאיכא חיוב אחריות בחובות של הרי עלי, ומוכח דמעיקר החובה לקייים את הנדר אי אפשר לחייבו היכא דהפריש בהמה ואבדה ולכך בעינן לחיוב מסוים של אחריות, וצ"ב.

גם יש להעיר דמשמעות הסוגיא שם דבעינן ג"כ לקרא לפטור נדבה מאחריות, וזה הוא דממעטינן מקרא ד"עליו" דרק היכא דהוי כמאן דטעין אכתפיה היינו שאמר הרי עלי אז הוא דאיכא חיוב אחריות אבל לא בנדבה, וגם דבר זה צ"ב מה"ת בנדבה חיוב אחריות כיון שלא חייב את עצמו רק בהבאת בהמה זו ואיך יתחייב להביא בהמה אחרת לנדרו בלא מיעוטא דעליו.

והנה בר"ה ו. מבואר דאם אמר הרי עלי קרבן על מנת שלא אתחייב באחריותו מהני ודינו כנדבה שאינו חייב באחריות אם הפריש בהמה לנדרו ומתה, והקשו התוס' שם אמאי לא הוי מתנה עמשכב"ת שהרי יש כאן קבלת נדר כשאמר הרי עלי וכשמתנה שלא יתחייב באחריותו הרי הוא מתנה להפטר מחיוב אחריות שחייבה תורה בכל נדר, ויש ללמוד מקושייתם דחיוב אחריות הוי חיוב מסוים נוסף על הנדר, ולא שזהו גופא הנדר שחייב להביא קרבן ואינו נפטר במה שהפריש עד שיקריב בפועל, דא"כ לא הו"ל להקשות מדינא דמתנה עמשכב"ת אלא דכיון שחייב עצמו בנדר להביא קרבן הרי הוא סותר דבריו במה שאינו רוצה להתחייב באחריותו, והר"ז כנודר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב להקריבו, ומדברי התוס' משמע דשפיר משכח"ל נדר שאינו חייב באחריותו אם אבד, ולא קשיא להו רק משום דהוי מתנה עמשכב"ת ותנאו בטל, (ובאמת הריטב"א בר"ה שם תירץ דחיוב אחריות דנדרים אינו מגזה"כ אלא משום דשיעבד עצמו לכך, וכיון שכן כל היכא דפירש תוך כדי דבור שאינו מקבל עליו אחריותו שוב אין לנו עליו כלום, עיש"ה).

ובתורא"ש תירץ על קושיה זו אמאי לא הוי מתנה עמשכב"ת דכיון דאיכא נדבה שדינה בכך מסתמא לדעת כן הוא נודר שיהא נדרו כנדבה, עכ"ל, וכוונתו דכיון דנתנה התורה פרשת נדבה מלבד פרשת נדרים ובנדבה ליכא חיוב אחריות א"כ כשאומר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב באחריות אע"פ שהוציא את דבריו בלשון נדר שהרי אמר הרי עלי אין כוונתו לחלות חיוב נדר דנימא דהו"ל מתנה עמשכב"ת כשמתנה שלא יהא בו חיוב אחריות, אלא כוונתו לחלות חיוב נדבה שאין בה חיוב אחריות כלל, וממילא דלא שייך כאן דינא דמתנה עמשכב"ת תנאו בטל.

אמנם בפשוטו אין דברי התורא"ש מובנים דהיכן מצינו חיוב נדבה שאין בו אחריות, דהרי כל מה שאין חיוב אחריות בנדבה היינו רק משום שלא חייב את עצמו בקרבן אלא אמר הרי זו ואין בכלל הנדר רק הקרבת בהמה זו ולא נתחייב גופו בחובת קרבן, וכיון שכל החיוב שעליו הוא רק להקריב בהמה זו לכך אם נגנבה או נאנסה אינו חייב באחריותה, משא"כ בנדר שמחייב את עצמו בקרבן אינו נפטר עד שיביא קרבן למזבח ואינו נפטר בבהמה שהפריש אם מתה, וא"כ באומר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב באחריות הרי לא הפריש בהמה מסוימת אלא חייב את עצמו בקרבן סתם והוי נדר ולא נדבה, ואיך אפשר לתת לנדרו דין נדבה לענין שלא יתחייב באחריות, וצ"ב.

ועל כן נראה דבאמת אין החילוק בין נדר לנדבה כמו ההבנה הפשוטה דבנדבה אין עליו חיוב אלא אותה בהמה משא"כ בנדר שחייב להקריב קרבן מכל מקום, ולעולם גם בנדר אילו לא היתה התורה מחייבתו באחריות לא היה חייב להביא בהמה אחרת היכא דכבר הפריש בהמה ואבדה, ורק משום שחידשה תורה חיוב אחריות בקרא דונרצה לו לכפר עליו נתחדש שמחויב להקריב בהמה אחרת לחובתו אם אבדה הראשונה.

ואמנם אף אלו לא נאמר חיוב אחריות לא יתכן לומר שהחיוב שעליו הוא רק להפריש קרבן ואינו חייב להקריבו לולי הדין של חיוב אחריות, שהרי פשוט שהנדר מחייב להקריב קרבן ולא סגי במה שמפריש, ואם הפריש ולא הקריב לא נתקיים הנדר, מכל מקום קס"ד דכיון שהפריש בהמה לנדר נקבעה חובתו על הבאת בהמה זו ושוב אינו מחויב להביא אחרת אף אם תמות או תאבד, וכשאבדה הבהמה כאילו אבדה להקדש ושוב אינו מחויב בקיום הנדר אף שעדין לא קיימו, והוי ממש כמו בנדבה שאם אבדה הבהמה אינו מחויב להקריב אחרת אף שגם בנדבה לא מתקיימת חובתו בהפרשה גרידא עד שיקריב.

וחיוב האחריות שנתחדש בנדרי יסודו שאע"ג שכבר הפריש בהמה לנדרו ונקבע שחובת הנדר היא להקריב את אותה הבהמה, מכל מקום כשמתה או אבדה הרי הוא מחויב באחריותה, שאין האבדה והאונס להקדש אלא לבעלים והוא מתחייב להעמיד בהמה אחרת תחתיה, והרי זה כמו כל חיוב אחריות דעלמא שהשומר או הגזלן מתחייב באונסין אף שמוטלת עליו השבת הדבר המסוים בעצמו, מכל מקום אם נאנס הרי הוא נאנס לו ועליו להעמיד את דמיו.

[דוגמא לדבר הא דאיתא בגיטין (יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר, והנה ודאי שכל כמה שהממון קיים הרי החוב עומד על אותו מנה שכבר זכה המלוה במנה הזה במסוים לפרעון חובו ומשו"ה על הלוה להעמיד לו דוקא מנה זה ואינו יכול לחזור בו, ומכל מקום חיוב האחריות מחייבו אחריות על מנה זה שאם נאנס עליו לתת את דמיו למלוה שהרי עדין לא נפרע החוב כל כמה שלא בא המנה לידו ושפיר שייך לחייבו באחריות על המנה, וכן הוא ג"כ בחיוב אחריות דנדרי הקדש שעל ידי ההפרשה נקבע החוב על אותה בהמה במסוים ומכל מקום חיוב האחריות מחייבו באונסיה].

ומעתה נראה לומר דהא דבנדבה ליכא חיוב אחריות אינו משום שלא נתחייב רק בהבאת בהמה זו ולא אחרת, ולעולם אף בנדר להקריב בהמה מסוימת היה שייך לחייבו באחריותה, ואע"ג שהנדר הוא רק על הבהמה עצמה, מכל מקום כיון שלא נגמר הנדר בהפרשה גרידא וכל שלא הקריב לא נפרע חובו שפיר יתכן דאם אבדה הבהמה יתחייב באחריותה, באופן דהחובה דרמיא עליה להקריב את הבהמה הראשונה תחייבו להביא אחרת תחתיה, (וגם בחיובי ממון מצינו כה"ג שאם יתחייב אדם לחברו דבר מסוים באופן שאינו נפטר מחובו עד שימציא את הממון לידו, דהיינו שאין זה רק מעשה הקנאה גרידא אלא חלות התחייבות על הממון, אם נאנס הדבר חייב באונסין אף שתחילת חובו לא היתה אלא על ממון מסוים, וכמשנ"ת דכל שלא נפטר בעצם ההקנאה רק בהעמדת הממון לבעלים חייב באחריות הממון אם נאנס, ע"י קצוה"ח סי' רג סק"ב ובנתיה"מ שם סק"ו).

ולפי"ז נראה דיסוד החילוק בין נדר לנדבה אינו משום שבנדבה אינו מתחייב אלא בהבאת בהמה מסוימת, דאי משום הא אכתי יתכן חיוב אחריות וכמשנ"ת דכל שלא נפטר מחובתו שייך שיהא מחויב באונסי הממון שאותו הוא מחויב, ואין בזה נפק"מ אם עיקר חובו היה דבר מסוים או שנתחייב קרבן והפריש בהמה לנדרו, דלמשנ"ת אם לא היתה התורה מחדשת חיוב אחריות אזי מסברה אף באומר הרי עלי קרבן והפריש בהמה לנדרו ואבדה כבר נפטר מחיובו כיון שאין אחריות הבהמה מוטלת עליו, ומיד כשהפריש אין הנדר מחייבו אלא אותה, וא"כ כל חיוב האחריות נתחדש בקרא ד"ונרצה לו לכפר עליו" דמזה ילפינן שהנדר מחייבו אף באחריות הבהמה ואם נאנסה יקריב אחרת תחתיה לחובתו.

ומקרא ד"עליו" ילפינן דכל זה רק בנדר היינו דאמר הרי עלי דטעין ליה אכתפיה ובכה"ג הוא דחייל עליה חובת נדר היינו חיוב אחריות, אבל כשלא קיבל עליו בלשון הרי עלי היינו נדבה שיש עליו חובת קרבן אבל אינו חייב באחריות ואם מתה או אבדה פטור, והיינו דבהך מיעוטא גופא נתחדשה ג"כ פרשת נדבה היינו חלות חובת קרבן בלא חיוב אחריות, ולפי"ז החילוק בין נדר לנדבה היינו דבנדר קאמר לשון הרי עלי ובלשון זה חייל חיוב נדר היינו חלות חובת קרבן שיש בה חיוב אחריות, אבל בנדבה לא קאמר הרי עלי ואין בקבלתו לשון נדר אלא חלות חובת נדבה דהיינו חובת קרבן בלא אחריות, ולפי"ז נמצא דאם אמר הרי עלי בהמה זו ג"כ חייב באחריותה כיון שאמר הרי עלי, וכן מפורש בסוגיין שור זה עלי עולה בית זה עלי קרבן מת השור ונפל הבית חייב לשלם, הרי דאיכא חיוב אחריות אף במפריש דבר מסוים, [אלא דבערכין כ: איתא דאף האומר שור זה עלי אינו חייב באחריותו דדבריו מתפרשים עלי להביאו קאמר, ואין כוונתו באומר עלי לחלות חיוב אחריות, ורק אם אמר דמי שור זה עלי הו"ל נדבה שחייב באחריותה, עיי"ש].

ולפי"ז מבואר מה שהקשו התוס' על הא דיכול לידור על מנת שלא אתחייב באחריות דהוי מתנה עמשכב"ת ולא קשיא להו איך שייך חובת קרבן בלא חיוב אחריות, והיינו דביסוד הדין שייך ג"כ שיהא עליו חובת קרבן בלא חובת אחריות, וכל קושייתם

רק משום דהו"ל מתנה עמשכב"ת שהרי קיבל בלשון הרי עלי והוי נדר והתורה קבעה חיוב אחריות בנדר, ודמי להריני נזיר ע"מ שאהא שותה יין דלא מהני משום דהו"ל מתנה עמשכב"ת.

וע"ז תי' תורא"ש דהיכא שהתנה בקבלת הנדר שאינו מתחייב באחריות אנו מפרשים שאינו מתכוון לחלות חיוב נדר בלא אחריות דאז הוי מתנה עמשכב"ת וכקו' התוס', אלא כוונתו לקבל חיוב נדבה דהיינו נדר בלא אחריות וזה לא הוי מתנה עמשכב"ת כיון שנתנה תורה פרשת נדבה שאינו מתחייב באחריות, וכמשנ"ת דכשם ששייך תורת חיוב נדבה כשמתחייב בהמה מסוימת, הה"נ היכא שמתחייב בקרבן בלא לסיים בהמה לחובתו ג"כ שייך בזה חובת נדבה שאם הפריש בהמה ואבדה אינו חייב באחריותה, והן הן דברי הגמ' בר"ה שם דקרי לנודר ע"מ שלא אתחייב באחריות נדבה וכמשנ"ת.

ד

ובזה מתיישב מה שעמדנו בדעת רי"ל דמפריש מנה לבדה"ב ואבד פטור משום דקאי בי גזא דרחמנא אף שאכתי לא נתקיים הנדר, וסברת הדין היא דאחר שהפריש מנה מסוים לנדרו הרי הנדר מחייבו להעמיד את אותו המנה המסוים לבדה"ב, אלא שאם אבד איכא עליה ג"כ חיוב אחריות מחמת נדרו שהוא מחויב באונסי המנה ועליו להשלים את דמיו לגבוה, וס"ל לרי"ל דבקדשי בדה"ב כיון שגם אחר שאבד המנה הרי הוא עומד לגבוה כל היכא דאיתיה ע"י דבי גזא דרחמנא איתיה, שוב אי אפשר לחייבו באחריות שהרי לא אבד המנה מרשות ההקדש, ואמנם אכתי לא נתקיים נדרו כל כמה שלא נתן את המנה ליד הגזבר, מכל מקום חובת אחריות לא שייך כאן שהרי אין הנדר מחייבו אלא בהעמדת אותו המנה המסוים ואין כאן מקום לחיוב אחריות כל כמה שהמנה עצמו עומד ברשות הקדש, ואת המנה עצמו אין בידו להעמיד להקדש שהרי אבד ומשו"ה פטור, ורק כשמת וכבר אינו בי גזא דרחמנא חוזר עליו חיוב אחריות כיון שאכתי לא נתקיים הנדר כל שלא בא המנה ליד גזבר.

ובהו"א נקטו בגמרא דאפי' במת פטר רי"ל דכיון שעמד שעה אחת בי גזא דרחמנא לא שייך תו לחייבו באחריות ולעולם חשיב שמת ברשות ההקדש ואין עליו חיוב אונסין, ומכל מקום גם להו"א בגמ' לא נתקיים הנדר כל שלא הביאו ליד גזבר שהרי אם לא מת חייב להעמידו לרשות הקדש ואינו נפטר במה שקאי בי גזא דרחמנא, וכמשנ"ת.

וכמ"כ מתבארים דברי התוס' דף כב: שאם הביא קרבנו לעזרה ואבד שם אינו חייב באחריות אף שעדין לא קרב קרבנו, אף שהנדר יסודו חובת הקרבה ולא הבאה לעזרה, אלא שכשהבהמה בעזרה הו"ל כאילו היא בי גזא דמזבח, והוא מחויב ועומד רק בהקרבת אותה בהמה עצמה ואי אפשר לחייבו באחרת שהרי כבר הפריש והעמיד בהמה למזבח להקרבה, ואין כאן מקום לחיוב אחריות.